

Jeszke, Jaromir

"Caring and Curing. Health and Medicine in Western Religious Traditions", ed. by Ronald L. Numbers, Darrel W. Amundsen, New York-London 1986 : [recenzja]

Medycyna Nowożytna 1/1, 140-142

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Caring and Curing. Health and Medicine in Western Religious Traditions, red. R. L. Numbers, D. W. Amundsen, MacMillan Publishing Company, New York – London, 1986, 601 s.

Zainteresowanie wielu tradycyjnych systemów religijnych problemami zdrowia, życia i śmierci należy do prawd banalnych. Choroba, związane z nią systemy wartości i postawy zajmowały poczesne miejsce w wielu nurtach religijnych. Wpływ tych ostatnich na życie społeczne i polityczne w minionych epokach obejmował więc także wymienione zagadnienia. W procesie rozwoju kultury europejskiej rolę tę odegrała religia chrześcijańska. W historiografii polskiej także zwracano uwagę na jej udział w tworzeniu wielu instytucji związanych z opieką nad człowiekiem chorym (np. w pracach Z. Podgórskiej-Klawe). O wpływie chrześcijaństwa na tworzenie kulturowego wzoru postaw związanych ze zdrowiem i chorobą pisze się mniej. Przykładem tego nurtu mogą być prace B. Roka. Jeżeli zaś problem pojawił się w kręgu zainteresowań kogoś z polskich badaczy historii medycyny, to najczęściej koncentrowały się one wokół nurtu katolickiego. Traktowali oni jego rolę w procesie kształtowania się postaw wobec zdrowia i choroby jako uniwersalną, nie uwzględniając przy tym odmienności innych odłamów chrześcijaństwa. Dlatego dobrze się stało, że w niektórych polskich bibliotekach naukowych pojawiła się książka traktująca o tych problemach znacznie szerzej. Chodzi tutaj o dzieło zbiorowe pt. *Caring and Curing. Health and Medicine in the Western Religious Traditions*. Zawarte w nim rozważania amerykańskich autorów dotyczą wszelkich nurtów judeo-chrześcijańskiej tradycji religijnej. Obowiązków redaktorów naukowych pracy podjęli się Ronald L. Numbers, profesor historii medycyny i historii nauki z University of Wisconsin-Madison oraz Darrel W. Amundsen, profesor filologii klasycznej z Western Washington University, jest on także autorem wielu prac dotyczących historii starożytnej i średniowiecznej medycyny, współpracuje również z redakcją „Journal of Medicine and Philosophy” oraz „Bulletin of the History Medicine”.

Omawiana praca jest częścią zakrojonych na szerszą skalę badań dotyczących związków pomiędzy zdrowiem, etyką i wiarą prowadzonych przez The Park Ridge Center w stanie Illinois, a sponsorowanych przez Lutheran General Health Care System. Niestety, niewielka tylko ilość egzemplarzy tej wartościowej książki dotarła do Polski w charakterze darów fundacji amerykańskich dla nauki polskiej, co bardzo ogranicza jej recepcję. Pragnę zwrócić szczególną uwagę polskich historyków medycyny na tę rzadką i wartościową pozycję.

Dzieło składa się z dwudziestu artykułów, napisanych przez autorów amerykańskich, specjalistów z zakresu historii, historii medycyny i religioznawstwa, wykładowców wyższych uczelni. Obejmuje wiele nurtów religijnej myśli judeo-chrześcijańskiej, poczynając od wczesnej tradycji żydowskiej i chrześcijańskiej, poprzez średniowieczne kierunki chrześcijaństwa łacińskiego i prawosławnego, na bogatej mozaice różnych odłamów protestantyzmu kończąc. Pisząc o sprawach zdrowia, choroby i śmierci w kontekście religijno-kulturowym autorzy nie omijali takich problemów, jak postawy wobec seksu czy tak kontrowersyjnych, jak stosunek do aborcji i eutanazji. Autorzy wnikliwie analizują związek stylu życia danej społeczności, panującego w niej systemu wartości i norm etycznych i odnoszą je do tak kluczowych pojęć jak zdrowie i choroba w ujęciu poszczególnych tradycji religijnych.

Zawiera następujące szkice: „Tradycja judaistyczna”, „Wczesna tradycja chrześcijańska”, „Tradycja rzymsko-katolicka od r. 1545”, „Tradycja kościoła prawosławnego”, „Tradycja luterańska”, „Tradycja ewangelicko-reformowana”, „Tradycja anglikańska”, „Tradycja anabaptystów”, „Tradycja baptystów”, „Tradycja metodystów”, „Tradycja unitarian”, „Tradycja prezbiteriańska”, „Tradycja mormońska”, „Tradycja Christian Science”, „Tradycja adwentystów”, „Tradycja Świadców Jehowy”, „Tradycja ewangelicko-fundamentalistyczna”, „Tradycja Pentecostal”, „Tradycja afro-amerykańska”. Praca zawiera także omówienie najważniejszej literatury przedmiotu oraz indeksy nazwisk i rzeczowy.

Motywelem przewodnim wszystkich artykułów jest akcentowanie znaczącej roli religii judeo-chrześcijańskich w tworzeniu norm i instytucji, a także w praktyce terapeutycznej oraz opiece pielęgnacyjnej po czasy najnowsze włącznie. Zwraca się np. uwagę, iż jeszcze w połowie 20 w. czwarta część hospitalizowanych w Stanach Zjednoczonych Ameryki pacjentów objęta była opieką szpitali prowadzonych przez kościoły różnych orientacji.

Wiek 19-ty przyniósł zasadnicze zmiany w postrzeganiu takich zjawisk jak zdrowie, choroba i śmierć. Owe procesy życiowe pojmowano coraz częściej w kategoriach naturalistycznych. Zjawisko to miało z biegiem czasu się nasilać. Malowało także znaczenie instytucji religijnych w procesie opieki nad człowiekiem chorym wraz z rozwojem instytucji medycyny społecznej. W ostatnich dziesięcioleciach dwudziestego wieku postępy medycyny naukowej ujawniły liczne dylematy o charakterze etycznym, wobec których stało środowisko lekarskie (np. transplantacje, problem granic życia itp.). To zaś przyczyniło się do ponownego zwrócenia

się ku wartościom i rozwiązaniom wypracowanym w tym zakresie przez tradycje religijne.

Każdy z prezentowanych esejów zawiera analizę rozumienia takich pojęć, jak dobrostan, seksualność, uzdrowienie, szaleństwo, moralność, godność, cierpienie i śmierć w omawianej w nim tradycji religijnej. Prezentowane w 20 szkicach analizy ujawniają wnikliwy stosunek autorów do opisywanych problemów. Stanowi to o niemalej wartości pracy. Szeroki zakres poruszanych problemów oraz niewątpliwa kompetencja autorów sprawiają, że praca może okazać się interesująca nie tylko dla lekarzy i pielęgniarek, lecz także dla historyków kultury, religioznawców, filozofów, etyków. Polecić ją można każdemu, kto gotów jest rozpatrywać problemy medycyny i opieki zdrowotnej nie tylko z biomedycznego punktu widzenia, lecz także uwzględnić szerszą perspektywę kulturową.

Jaromir Jeszke

Poznań